



## Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository



Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ  
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial  
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով  
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

**Share** — copy and redistribute the material in any medium or format

**Adapt** — remix, transform, and build upon the material

911  
Հայաստան  
Թուրքերեն

Իսթանբուլ  
1880



Sur 28  
83

5

# ՔԻԼԻՍԷ ԱԶԱԼԸՂԸՆԱ

ԳԱՊՈՒԼ ՕԼՈՒՆԱՃԱԳ ՔԻՍՄԷԼԵՐ

ՆԷ՞ ՇԱՐԹԼԱՐ ԻԼԷ ԳԱՊՈՒԼ ՕԼՈՒՆՄԱԼԸ ՏԸՐԼԱՐ

Printed in Turkey



74



ԻՍԹԱՆԳՈԼ

ՄԱԹՊԱ՝Ս Ի ԱՐԱՄԵԱՆ

1880

1722

79602

# Ք Ի Լ Ի Մ Է Ա Ջ Ա Լ Ը Ղ Ը Ն Ա

Գ Ա Պ ՈՒ Լ Օ Լ ՈՒ Ն Ա Ճ Ս Գ Ք Ի Մ Մ Է Լ Է Ր

Ն Է Շ Ա Ր Թ Լ Ս Ր Ի Լ Է Գ Ա Պ ՈՒ Լ Օ Լ ՈՒ Ն Մ Ս Լ Ը Տ Ը Ր Լ Ս Ր



Ի պիտտա Մէմալիքի միւճթէմիէի Ամէրիգոյա հիճ-  
 րէթ էտէն տինտար Ինկլիզլէր եալընըզ թէճէտաիւ-  
 տի գալպէ նաիլ օլան քիմաէլէրի քիլիսէ ազալըլընա  
 դապուլ էթմէյէ սայ ու տիգգաթ էաիպ , օլ քիմ-  
 սէլէրտէն Գրիստոսա օլան խմանլէրինի ալէնէն իգ-  
 րար էթմէյի վէ Գրիստոս իլէ վէ ծնուն ճէմաաթը  
 իլէ ահտա կիրմէլէրինի թալէպ էտէրլէր խի , լա-  
 քին օլ Գրիսթիյանլար հիւքիւմէթ մէմուրիյէթլէ-  
 րինտէ խթիխտամ օլունաճադ ատէմէրին եալընըզ  
 քիլիսէ ազասը օլանլարտան ինթիխապ օլունմալա-  
 րընը շարթ դօմալարընտա եանըլտըլար , զերա պիր  
 չօդ տիւնեէվի ատէմէր մէմուրիյէթէ կէչմէք սէվ-  
 տասը իլէ քիլիսէ ազասը օլմաղա չալըշալըլար , վէ  
 հէմ տախի մադսէտլէրինէ վասըլ օլապլլտիլէր :  
 Հիւքիւմէթ մէմուրլարընը անճադ քիլիսէ ազալարը  
 արասընտան ինթիխապ էթմէք նիզամը սօնկրատան  
 լաղվ օլունտու խէ տէ , եինէ պիր չօդ ատէմէր  
 թէճէտաիւտի գալպէ նաիլ օլմագսըզըն քիլիսէ



(911-անի)  
 1495-87

աղալըղընա գասուլ օլունմաղա պաղը տիւնեյվի սէպէսլէրտէն նաչի սայ ու զայրէթ հտէրլէր իտի : Մէմալիքի միւսթէմիէնին էյալէթլէրի թէչէքքիւլինտէն պիր ասր սօնկրա Մասաչուսէց էյալէթինտէ թէճէտտիւտի դալպէ նալլ օլտուգլարընա նէ քէնտիլէր իսքեաթ օլմուչ նէ տէ սաիր քիմսէլէրի իսքեաթ էթմիչ օլան ատէմլէր ալէլ ումում քիլիսէ աղալըղընա գասուլ օլունուրլար իտի : 1750 տէ Նօրթհամիթըն շէհրինտէն Յոզլաթան էտուարտս նամ մէչուր պիր զաթ պալատէ մէգքիւր ուսուլ ու ատէթին եանլը վէ մուգլիր օլտուղունու կէօրտիւ : Պու զաթ Քիթասլը մուգատտէստէն թալիմ օլունարագ վէ մէգքիւր ատէթ սէպէսլինտէն քիլիսէլէրտէն չօգլարընը հալը էսէֆիլթիմալընը նաղարը տիգգաթա ալարագ պատէմա Բուհ իւլ գուստտան թէվէլլուտ էթմիչ օլտուգլարընը իման ու իթիգատլարընընտօղրուլուղու վէ մալումաթը տինյէլէրի վէ ամալ ու հարաքեաթը հասէնէլէրի իլէ տէրէճէի քեաֆիլէտէ իսպաթ էտէմէյէնլէրին քիլիսէ աղալըղընա գասուլ օլունմամալարընը թալիմ ու թալէսլ էտէր իտի : Քէզալիք Ալլահըն քիլիսէսինէ տախիլ օլաճագ քիմսէլէրին Ալլահըն ճէմաաթը իլէ պիրլիքտէ եիւրիւլիւ պիթասլը մուգատտէսին էվամիր ու թալիմաթընա իթասաթ էտէճէքլէրինի ալէնէն ահա էթմէլէրինի թալիմ էտէր իտի :

Պու թալիմաթը իլթիզամ էթմէք էտուարտս իչլուն միււքիլ պիր քէյիլէթ իտի , զիրա չօպանլըգտա սէլէֆի օլան պէօյլէք պապասը պու թալիմաթըն իլիւաֆընը իլթիզամ էթմիչ իտի : Քէզալիք էտուարտս քէնտի թալիմաթընը քիլիսէ մէմուր-

լարընտան վէ ճէմաաթտան չօգլարընա խօշ վէ մագպուլ կէօրիւնմէյէճէյինի պիլիր իտի : Պու ճիււմլէ իլէ քէնտի էֆքեարընը իհիլյաթլէ վէ միւլայէմէթլէ վազ էտէր իտի , լաքին խասիմլէրի օնա խուսումէթլէ մուամէլէ էթմէյէ պալլատըլար , վէ նիհայէթ էտուարտս քէնտի ճէմաաթընըն պիլէ նաղարը րաղպէթինտէն տիւլտիւ : Պիր վազըթ սօնկրա քիլիսէ չօպանլըղընտան իսթիֆա էթմէյէ մէճպուր օլտու , վէ իլթիլյարըղընտա կէչինմէք խուսուսուստա չօք սըգընթը շէքտի , լաքին Ալլահ օնու թէրք էթմէտի , վէ էտուարտս Ամէրիգա վահշիլլէրինէ ինճիլ վազ էթմէյէ կիթտի , վէ օնլարըն իսլէսը իչլուն չալըչտըգտան մատա պիր գաչ քիթասլ տախի թէէլիֆ էտէրէք Ամէրիգատա էրպասլը իլիլ իլահինին էն մէչուրու օլտու , վէ տիւնեատա նամընը իպգա էյլէտի :

էտուարտսըն մէյտանա աթտըղը մէսէլէ Ամէրիգատա կիթտիքճէ էայըլտը , վէ հէփ քիլիսէլէրի սարստը : Տինտար օլան չօպանլար վէ քիլիսէ աղալարը ումումէն էտուարտսա հէմէֆքեար օլտուլար , վէ օնուն էֆքեար ու թալիմաթընը Քիթասլը մուգատտէսէ մուվաֆըգ վէ քիլիսէյի տալիմա փաք սաղլամագ իչլուն միւնասիւլ չարէ ատտ էտէրլէր իտի : Վէ Ֆիլհագիգա էտուարտսըն էֆքեար ու թալիմաթը կիթտիքճէ քիլիսէլէրտէն հիւսնի գասուլ պուլուր իտի , վէ օնուն էֆքեարընա կէօրէ հարէքէթ էտէն քիմսէլէր տինտարընգտա իլէրլէյիւ քէսպի գուվէթ էտէրլէր իտի , շէօյլէ քի քիլիսէյէ ազա գասուլ էթմէքլիյն պու ուսուլու նիհայէթ Մէմալիքի միւսթէմիէի Ամէրիգանըն հէփ ինճիլի

քիլիսէլէրինտէն գապուլ օլունտու , վէ Ամէրիգա է-  
հալիսինին իւլում ու Ֆիւնոնտա վէ մէտէնյէթտէ ,  
տինտարլըգտա վէ խայրխահլըգտա իլէրլէյիւլ քէն-  
տի նուր վէ գուվլէթինի տիւնեանըն ուճարընա  
գատար կէօնտէրովէսինին սէպէպի մէգքիւր թալի-  
մաթ օլմուչ տուր տէնիլէպիլիւր :

Աշաի Րապուանիյէ հիսսէմէնտ օլմագ մէսուլլիյէ-  
թինի հէր ատէմին վիճտանընա պրագարագ ատէմ-  
լէրի պիլա թէֆթիլ քիլիսէ ազալըլընա գապուլ է-  
տէն քիլիսէլէրէ կէլինտիքտէ տէրիւլ քի , պու քի-  
լիսէլէր կիթտիքճէ տիւնեէվիլիքտէ իլէրլէյիւլ , կէ-  
րէք սայլտա կէրէք գուվլէթտէ թէտէննի էյլէտի-  
լէր : էսքի ուսուլու հալա սագլամագտա օլանլար  
եալընըգ Ալլահըն վահտանիյէթինի գապուլ էտիւլ  
էգանիսի սէլէսէ վէ Գրիստոսուն ուլուհիյէթի վէ  
Գրիստոսուն քէֆարէթի վէ վէլտտէթի սանիյէ թա-  
լիմաթընը գապուլ էթմէգլէր , վէ չօգլարը ֆասըգ-  
լարըն միւէպոյէտէն ճէգա չէքէճէքլէրինէ տաիւր օ-  
լան թալիմաթը տաիսի ըտտ էտէրէք Բիթապը  
մուգատտէսի տիւնեայա վագ ու նէչը էթմէք խու-  
սուսունտա պիւսպիւթիւն գայտըլը վէ վագիֆէսիւլ  
տիլլէր :

Պիգլիմ իչիւն հէմ միւֆիտ հէմ գօլայ տէրպլէրի  
հավի օլան իլթէ պիր վագատի թարիլիյէ : էքրօ-  
փանըն մուսթէլիֆ մէմէքէթլէրի թարիլիսնտէն  
վէ կէչմիլլ ասրլարտա քիլիսէ թարիլիսնտէն տաիսի  
հէման պու տէրպլէրի Վէյրէնիլիլը : Գիլիսէ ազա-  
լըլընա գապուլ օլունմագ արզուսունտա պու-  
լունան պիր ատէմին սահիհէն թէվպէ էթմիլլ վէ  
Րուհ իւլ գուտուսուն թագտիս էտիճի գուվլէթիլլէ

թէպտիլ օլունմուչ օլուպ օլմատըլընը թէֆթիլ էթ-  
մէք քիլիսէյի լիյագաթսըլ ազալարտան պէրի սագ-  
լամագ իչիւն պիր գաթիլ չարէ տէյիլ իսէ տէ , քի-  
լիսէնին փաքըլըլ վէ Րուհանի սուրէթտէ թէրագ-  
գիսի իչիւն զիյատէսիլլէ մուհիմիմ պիր չարէ տիր :  
Պէյլլէ պիր թէֆթիլ ուսուլու օլմագսա , քիլիսէ գալու-  
լէրի թէճտիտ օլունմամըլ ազալար վէ մէմուրլար ի-  
լէ տօլար , քիլիսէտէ մուսպիլիֆ էֆքէարլար փէյ-  
տա օլուրլար , վէ նիհայէթ քիլիսէ տիւնեէվի չէյլէ-  
րէ մէյլ էտիւլ Գրիստոսու ինքեար էտէր : Թէքմիլ  
քիլիսէ թարիլիսի պուսու պիգէ կէօսթէրի :



**ԳՍՏԻՄ ՔԻԼԻՍԷՏԷ ՎԱՖԹԻԶ ՎԷ ԱՇԱԻ ՐԱՊՊԱՆԻ  
ԱՅԻՆԼԷՐԻՆԷՆ ՍՈՒՐԷԹԻ ԻՃՐԱՍԸ**

Գիլիսէ թարիլիսինճէ մալումաթը թամիէսի օլան  
Գօլման նամ մէչուր գաթ «Գատիմ Գրիսթիյանլըգ»  
իւնվանլը քիթապընտա վագիթիլլ վէ աշաի Րապուա-  
նի այինլէրինէ տաիւր գատիմ Գրիսթիյանլար արա-  
սընտա ճարի օլան էֆքէար ու ատէթլէրտէն ուզուն  
ուզատիյէ պահս էտէր : Միւվլէրրիլի միւմաիլլէյ-  
հին պու պապտէ հագտըլլարընտան օթիտէքի ֆըգ-  
րալարը մուսթասարէն թէրճիւմէ իլէ ըտսալլէյի օ-  
գույանլարըն նագարը տիգգաթընա արզ էտէրիլ :

«Վագիթիլլ այինի իքինճի ասրըն սօնլարընա գա-  
տար ալէնէն իճրա օլունուր իտի : Վագիթիլլ այինի-  
նին կիլլիտէ իճրա օլունուրընուսն զիքրիլի նէ Ահ-

տը ճէտիտտէ նէ տէ գատիւմ քիլիսէ միւլէրրիւլէրի քիթապարընտա պիր եհրտէ կէօրմէյօրուզ : Բէսուլէրտէն պազըլարընա հէմար օլան վէ ծնլարտան սօնկրա բէսուլէրին մագամընա գաիւմ օլան ըուէսաի տինկյէ պու այինին սուրէթի իճրասը հազընտա պիր նիզամ ու գանուէն պէյան էթմէմիլէր : Պու այինի թարիֆ էտէնլէրին պիրինճիսի օլան Յուստինոս շէհիտ տէր քի վաֆթիզ այինի ճէմարաթ հուզուրուէտա ալէնէն իճրա օլուէուր իտի :

Քիլիսէնին իպթիտաի թէշէքքիւլինտէ վաֆթիզ օլուէանլար հալլյէ Քրիսթիյանլըզը եէնի գապուլ էթմիլ վէ սիննի պիւլուղէ վասըլ օլմուշ օլան առէմլէր իտի : Լաքին Քրիսթիյանլըզ ինթիլար պուլտուզտա վէ չօճուզլարը տաիսի վաֆթիզ էթմէք ումուսի պիր առէթ հիւքմիււնէ կիրտիքտէ , վաֆթիզ օլուէանճագ քիմսէլէրին վաֆթիզէ գապուլէրինէ տաիր օլան շարթլար վէ գանուէլար զիյատէսլյէ տէյլիլտիլէր , վէ վաֆթիզէ գապուլ օլուէմագ իչիւն մուգթաղի սայըլան շուրութը ինթիյաթիյէ աշաի Բապպանի այինինէ գապուլ օլուէմագ իչիւն մուգթաղի սայըլմաղա պաշլանտըլար :

Իմտի , գատիւմ Քրիսթիյանլարտա վաֆթիզ օլուէանճագ քիմսէլէրտէն իման իզրարը թալէպ էթմէք պիրինճի շարթ իտի : Հապէշլի խատըմ Յիսուս Բըրիստոսուն Իպն Ուլլահ իտիյինէ ինանտըզընը պէյան էթտիքտէն սօնկրա վաֆթիզ օլուէտու (Սմալ. Բ. 57) : Բէսուլէրին էյամընտա Քրիսթիյանլըզը գապուլ էտէն Սէհուտիլէր Յիսուսուն Մէսիհ եախօտ Քրիստոս օլտուղուէու իզրար էտէրլէր իտի , ամմա փութփէրէսթիլէքտէն Քրիսթիյանլըզա կէլէն-

լէր հազգ Ալլահա ինանտըզլարընը տաիսի իզրար էտէրլէր իտի : Պատէհու փութփէրէսթլէր վէ Սէհուտիլէր վէ րաֆըզիլէր (հեքեքէյո) թարաֆընտան զուէուր էտէն զէլալէթլէրին արթմասը նիսպէթինճէ իմանըն իզրար օլուէանճագ էրքեանը տաիսի արթտը : Իման իզրարը իչիւն իպթիտատէ մուայյէն վէ մուհարրէր պիր իպարէ եօգ իտի , պատէհու պէյլէ պիր իպարէ թէրթիպ էտիլտի , վէ վաֆթիզ օլուէանճագ քիմսէլէր օլ իպարէյի էզպէր էօյրէնէրէք սէօյլէրլէր իտի : Իքինճի ասըն սօնլարընտա իման իզրարը սիւալ ճէվապ թարիգլյէ իճրա օլուէմաղա պաշլանտը , վէ տէօրտիւնճիւ ասրտա վաֆթիզ օլուէանճագ առէմտէն իմանընը իմզասը թահթընտա օլարագ թահրիլէն իզրար էթմէսի թալէպ օլուէուր իտի : Էյեր վաֆթիզ օլուէանճագ քիմսէ եազը եազմագ պիլմէսէ իտի , ծնուէն եէրինէ պաշգա պիրիսի եաղըպ ծնուն իմզասընը գօր իտի :

Քիլիսէ ազալըզընա գապուլ օլուէմագ իչիւն իման իզրարը չօգ մուհիմի տիր , վէ պու իզրար քիլիսէնին գալանինի էսասլյէսինտէն պիրի օլարագ սոլա թէրք էտիլմէմէլի տիր : Պիլինոսուն իմիէրաթօր Տրայիանոսա եազտըզը մէքթուպտան աննաշըլտըզընա կէօրէ վաֆթիզ վազթընտա իման իզրարը Քրիսթիյանլար արասընտա պիր ահտ ու միսագ կիպի , վէ իթթիֆագ ու իթթիհատա պիր րասըթա իտի : Քրիսթիյանլարըն պու ահտը թահրիլէն վէ իմզա իլէ իճրա էթմէլէրինտէն կէօրիւնիւր քի գատիւմ մուգտտտէսլէր պիր առէմին Քրիստոսուն քիլիսէսի ազալըզընա գապուլ օլուէմասընա նէ պէօյլէք էնէմիլյէթ վէրիլէր իտի : »



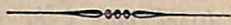
Աթիտէքի Փրգրա տախի նէանոր նամ Ալմանիա-  
լը ալիմ միւլէրրիտին քիթապընտան տըր . «Վաֆ-  
թիզ Կանաւորնտա իման իգրարը հագգընտա գատիմ  
Քրիսթիյանլարըն զանն ու էֆքեարը շու խիւ Վաֆ-  
թիզ օլունմաղա կէլէն առէմ կէօյա քէնտի շէկվա-  
թը նէֆսանիյէսինէ միւլթիշլա պիր փութփէրէսթ  
կիպի օլ վագթա գատար թապի սուլունտուղու  
զուլէթ վէ շէյթանըն մէլէքիւթիւնտէն սյրըլըպ  
Ալլահըն վէ Քրիստոսուն մէլէքիւթիւնէ կէլիր խի :  
Պու էճիլտէն մուգատտէմա թապի սուլունտուղու  
մէլէքիւթ իլէ հէր նէվ իթիլաթ ու միւշարէքէթ-  
տէն սուրէթի սահիհէտէ վէ դավիէն թէպէրրի էթ-  
մէլի խի : Վաֆթիզ օլունտաճագ քիմսէ կլինի փիւ-  
գօիոսա (քիլիսէ չօպանընա) վէրիպ, Շէյթանտան,  
օնուն եալանճը սալթանաթ ու շէօհրէթիւնտէն վէ  
մէլէքիւթիւնտէն թէպէրրի էտէրիմ՝ տէր խի , եանի  
եարամաղ բուհուն իճատը օլան փութփէրէսթիւթը-  
տէն , վէ պէնի առէմի տիւնեէվի սալթանաթ վէ  
շէկվաթ սալգասը իլէ թարիգի իսթիգամէթտէն  
սափտըրմըլ օլան շէյթանտան թէպէրրի էտէրիմ  
տէմէք իսթէր խի : Շէյթանտան թէպէրրիյէ տալր  
օլըպ իքինճի ասրտա իսթիմալի կէօրիւնէն պու ու-  
սուլը իգրար գատիմ Քրիսթիյանլարըն էֆքեարընա  
նաղարէն օլ գատար էսքի կէօրիւնմէյէն վէ ճին վէ  
շէյթանը տէֆ իշիւն իսթիմալ օլունան տուա ու-  
սուլիւնտէն Փարզըլ խի : Վաֆթիզ օլունմաղա կէ-  
լէն պիր առէմին Քրիստոսա օլան իմանընը իգրար  
էթմէսի լաղըմ օլտուղու կիպի շէյթանտան վէ տիւն-  
եատան թէպէրրի էթտիլինի իգրար էթմէսի տախի  
լաղըմ խի : Քրիսթիյանըն իւմիտի օլմագսըզըն ի-

մանը օլմասը զայրի միւլթին օլտուղու կիպի , շէյ-  
թանտան վէ տիւնեատան թէպէրրի էթմէքսիզին  
Քրիստոսու ալէնէն իգրար էտէպիլմէսի տախի զայ-  
րը միւլթին տիր : Իշթէ պու էճիլտէն տիր քի շէյ-  
թանտան թէպէրրի էթմէք սյինինին ճին վէ շէյ-  
թանը տէֆ իշիւն իսթիմալ օլունան վէ իքինճի ա-  
սըրտա էսէրի պիլէ կէօրիւնմէյէն սյինտէն էվվէլ  
իճրա օլունտուղունու կէօրիւրիւզ :

Էմրի վաֆթիզ վաֆթիզ օլունտաճագ քիմսէ թա-  
րաֆընտան աղըր վէ մուհիմմ պիր ահտ առտ օլու-  
նուր խի , վէ իշպու ահտ իլէ օլ քիմսէ տիւնեա-  
տան , ճէսէտտէն վէ շէյթանտան ալէնէն թէպէրրի  
էտիպ , քէնտի քէնտինի Քրիստոսա թագտիմ էտէր ,  
վէ տալմա Քրիստոսուն գալըպ պիր Քրիսթիյանա  
եագըլըր սուրէթտէ էօմր կէշիրմէյի վատ էտէր ի-  
տի : Վաֆթիզ օլունտան առէմ քէնտի էլ եագըսը վէ  
միւհրի իլէ պու պապտէ քէնտիսինի սօրճու էտէր  
խի : Ազիզ Ամբրոսիոսուն դավիւնճէ պու էլ եագըսը  
Ալլահա էտիլէն պիր վատ վէ թէէմինտթ օլըպ սէ-  
մալթաթա գայտ օլունուր խի , զիրա Ալլահըն մէ-  
մուրլարընըն վէ օլ ահտա շահիտ օլան մէլէքիւթին  
հուզուրունտա իճրա օլունուր խի : Պու մատտէ  
լուգէրինէ սյնի մէալտէ պաշգա չօք շէյլէր եագըլմըլ  
տըրլար : »

Իմտի , Ալլահըն վէ օնուն ճէմասթը հուզուրուն-  
տա գօրգու վէ թիթրէմէ իլէ պու ահտը իճրա է-  
տիպ վաֆթիզ օլունտան վէ քիլիսէյէ գապուլ էտի-  
լէն հէր առէմ օնուն քիլիսէտէն մուվագգաթ եա-  
խօտ տալիմ սուրէթտէ գաթ էտիլմէսինէ սէպէպ  
օլապիլէն պիր հալ ու հարէքէթտէ պուլունմատըգ-

ճա քիլիսայէ մախսուս օլան հէր նէվ իմթիյազաթա նալ օլմաղա հազգ գազանըր իտի :



ԳԻԹԱՊԸ ՄՈՒԳԱՏՏԷՍԻՆ ԹԱԼԻՄԻՆՃԷ ԱՇԱԻ ԲԱՊՊԱՆԵՑԷ ՄԻԻԼՃԱԳ ՕԼՄԱԳԻԸԳ ՈՒՍՈՒՎՈՒ

Ալլահ եզեկիէլ փեյլամպերին վասիթասլյէ քէնտի հէյքէլի մէմուրլարընա շէօյլէ տէր. « Վէ ասիլէրէ եանի պէյթի իսրայէլէ տէյէսին քի՝ Բասպ սէհօվա պէօյլէ պույուրուր . էյ պէյթի իսրայէլ , քեաֆֆէի մէքրուհաթընըզ քիֆայէթ էտէր քի , սիզ էքմէյիսի վէ իչ եաղը իլէ գանը թագալիմ էթտիյինիզ սըրասա՝ մագալիսիմտէ պուլունուս պէյթիմի թէլվիս էթմէլէրի իչլան գալլիլէրի զայրի մախթուն վէ ճէսէտլէրի զայրի մախթուն օլան էճնէպիլէր կէթիրալիսիզ . վէ սիզին քեաֆֆէի մէքրուհաթընըզ իւզէրինէ անլէր ահտընը նագզ էթալլէր : Վէ մուգատաէս ումուրըմա խըտմէթ գանունը հըֆիզ էթմէտինիզ , ֆագաթ մագալիսիմտէ ումուրըմ իչլան իթէտիյինիզ խատէմէլի գօտընըզ : Բասպ սէհօվա պէօյլէ պույուրուր . Պէնի իսրայէլ արասընտա պուլունան էճնէպիլէրտէն գալլի զայրի մախթուն վէ ճէսէտի զայրի մախթուն հիչ պիր էճնէպի մագալիսիմէ կիրմէյէճէք տիր » (եզեկ . 10Ի . 6—9) :

էյեր Ահտը աթիգ զէմանընտա Ալլահ քէնտի մէմուրլարընը պէօյլէ թէվլիլիս էտէր իտէ , եա Ահտը ճէտիտ զէմանընտա , եանի ինճիլ նուրունուն վիւ-

սաթլէ ինթիչար պուլունուղու պէօյլէ պիր զէմանտա քէնտի մէմուրլարընը վէ ճէմաաթընը նէ՝ գատար զիյատէ թէվլիլիս էտէճէք տիր : Ճիլհագիգա Եզեկիէլին 10 . պուլընտան 10Ը . պասլընա գատար մուհարրէր օլան վահի Ահտը ճէտիտ զէմանընը իմա էտէր : Փէյլամպեր մէզքէր վահիտէ պէօյլէք պիր հէյքէլ վէ շերիաթը Մուսավլլյէյէ միւթէալլիգ ային ու առէթլէր զիքը էտէր իտէ տէ , Գրիստոսուն քիլիսէսինէ միւթէալլիգ շէյլէր տալի կէօթէրիր : Սօֆրայա խըզմէթ էտէնլէրի Բասպըն իրատէթինէ մուխալիֆ սուրէթտէ խըզմէթ էթալլէրի իչլան , եանի Ալլահըն ճէմաաթընա մախսուս օլան իմթիյազաթա միւշարիք օլմաղա լլյագաթլարը օլմայան քիմնէլէրին Ալլահըն սօֆրասընա թէգարրուպլէրինէ միւսատաէ էթալլէրի իչլան թէվլիլիս էտէր : Ալլահըն խանէսինին խատէմէլէրի պէօյլէ եալմագլա նէ Ահտը աթիգին նէ տէ Ահտը ճէտիտին ասըլ մանասընը աննամըլ օլտուգլարընը կէօթէրիրլէր : էյեր Ահտը աթիգ զէմանընտա Ալլահըն ճէմաաթընա մախսուս օլան իմթիյազաթա միւշարիք օլմաղարը իչլան առտէլէրտէն եալընըզ ճէհա խիթանը տէյիլ , Գալ խիթանը տալի թալլիպ օլունուր իտի իտէ , եա շիմտի օլ իմթիյազաթա միւշարիք օլմագ խիթէյէնլէրտէն շարթը մէզքէր նէ՝ գատար զիյատէ թալլիպ օլունմալը տըր , զիրա շերիաթը Մուսավլլյէ ային ու առտէթլէրի սաթլ քէօլլէ մագամընտա օլուս Ահտը ճէտիտին մուգատաէս այինլէրի , եանի աշաի Բասպանի վէ վաֆթիլ , Բուհ իւլ գուտստան թէճտիտ օլունմուշ օլարագ Գրիստոսուն սէվէնլէր իչլան պիզլաթ Գրիստոս թարաֆընտան թէէսիս օլունմուշ այինլէր տիր :

ԵՆՀՈՒՄՆԱՆՔԻՆ ԳՈՐԱԿԱՆԼԱՐԸ ԲԱՎԱԿՆ ԿԻՆՈՒՄ  
 ԹԱՄԸ ԱՅԻՆԻ ԻՃՐԱՍԸ ԻՆՔ ԹԵՂԵՍԱՐ ԷՍԻՆՔԻՆ ՔՐԻՍ-  
 ՏՈՍՈՒՆ ԳՈՐԱԿԱՆՆԸ ԽՈՍ ԷՍԻՆՔԻՆ ԽՈՍ: ԱՂԿԱՆ ՂԱՅ-  
 ԻՐԻ ՄԱՍԹՈՒՆ ՕՂԱՆ ԱՂԻՐ ԷՃՆՔԱՅԻՆԻՆ ՔԵՆՏՈՒ ՃԵՄԱՄԹԸ  
 ԱՐԱՍԵՆՆԱ ԳԱՎՈՒՆ ՕՂՈՒՆ ՍՈՐԵՆՆԱ ՎԷ ԶԻՄՈՒՔԻ ԷՔՈՒՑ  
 ՎԷ ԶԵՐԱՎՈՐՆ ԽՈՍ ԷՍԻՆՔԻՆ ԿԻՍՂԻ ՏՐԻՆԵՄԱՆՆԸ ԿԻՆՈՒՄ-  
 ԿՆԸՐ ԲԵՓ ԷՍԻՆ ԱՂԿԱՆՆԸ ԳՈՐԱԿԱՆՈՒՆՈՒՆ ՃԵՄՏՈՒՆԻ  
 ՎԷ ԳԱՆՆԸՐ ԽՈՍ ԷՍԻՆ ԳՈՐԱԿԱՆԼԱՐԸ ԻՋ ԵՄՈՂՆԱ ՎԷ  
 ԳԱՆՆԸՄԱՎԼԱՐԻՔ ԷՍԻՆՎԵՍԻՆԷ ՄԻՆԱՍԱՏՈՒՆ ԷՍԻՆՎԵՂԽՈՒ  
 ԳԱՂԿԻ ՂԱՅԻՐԻ ՄԱՍԹՈՒՆ ՔԵՂԻՄԵՆԻՆՔԻՆ ԵՆ ԵՍԻՆՎԵՂ-  
 ՄԵՔ ԽՍԹԵՆԻԼՈՒՄԻՆԷ ԿԵՂԻՄՈՒՔՈՒՆ ԱՐԱՎ ԵՂԻՄԵՆԻՆ  
 ՄԱՆՈՒՐ ՄՈՎԵՍԻՆ ՎՈՍԹՈՒՄՆԻՆ ԱՂԿԱՆՆԸ ԱԿԵՆԻ Խ-  
 ՐԱՅԵՂԵ ՍԵՅՂԵՍԻՆԻ ԱՍԽՈՒՄԻՆ ԱՏՈՂՏԻՆ ԱՂԻՔԵՍԱՐ ԱՐԸ.  
 «ԻՄՈՒ ԳԱՂԿԱՆՆԻՆՔԻՆ ԳՈՐԱԿԱՆՆԻ ԽԱՍԹՆ ԷՍԻՆՎԱՎ,  
 ԱՐԹԸՔ ԱՏՐԵՆՂ ՕՂՄԱՅՆՆՈՒՎ: ՎԷ ԶԻՄՈՒՎ, ԵՅ ԽՐԱՅԵԼ,  
 ԱՂԿԱՆՆԸ ՕՂԱՆ ԲԱՎԱԿ ԱՏԻՆՏԻՆ ԹՎԵՂԵՎ ԷՍԻՆՔԻՆ ՆՔ  
 ՏԻՐ, ԱՆՃԱՔ ԱՂԿԱՆՆԸ ԲԱՎԱԿՈՒՄ ԽԱՎՔՔՔ ՎԷ ԱՆՆԸ  
 ԹՎՈՒՄԵՆԻՆԻՆ ՃԻՄԵՆԻՆՏԻՆ ԱՐԼՈՒՔԻՆ ԱՆՆՐ ԱՏՎԵ-  
 ՍԻՆ, ՎԷ ԱՂԿԱՆՆԸ ԲԱՎԱԿ ԱՐԼՈՒՄԻՆ ԳԱՂԿԱՆՏԻՆ  
 ՎԷ ԱՐԼՈՒՄԻՆ ՃԱՆՆՈՒՄԱՆ ԽԱՎՏԱՅԹ ԷՍԻՆՔԻՆ: ՎԷ ԱՍ-  
 ՆԱ ԽԱՅԻՐ ԿԵՂԻՄԵՔ ԻՆՎՈՐԵՎ, ԱԿԵՆԻՄ ԱՆՆԱ ԱՐԱ ԿԻՆ  
 ԹՎԱՂԻՎ ԷՍԻՆՔԻՆ ԲԱՎԱԿԱՆ ԷՎԱՄԻՐ ԻՆՔ ԳԱՎԱՆԻՅ-  
 ՆԻՆԻ ԿՐՔՂ ԷՍԻՆՔԻՆ» (ԹԵՄՆ. Ժ. 16, 12, 13,) : ԹԵՔ-  
 ՐԱՐ, « ՎԷ ԱՂԿԱՆՆԸ ԲԱՎԱԿ ԱՐԼՈՒՄԻՆ ԳԱՂԿԱՆՏԻՆ  
 ՎԷ ԱՐԼՈՒՄԻՆ ՃԱՆՆՈՒՄԱՆ ԱՏՎՄԵՆԻՆ ԻՆՎՈՒՆ ԱՂԿԱՆՆԸ  
 ԲԱՎԱԿ ԳԱՂԿԱՆՆԻ ՎԷ ՆԵՂԻՆԻՆ ԳԱՂԿԱՆՆԻ ԽԱՍԹՆ Է-  
 ՍԻՆՔԻՆ, ԹՎ ՔԻ ԱՅԻՐ ԿՈՅԱՍԹ ԳԱՂԱՍԸՆ: ՎԷ ԱՐԱ  
 ԶԵՐԻՄՈՒՄ ՔԻՍՏԱՂՆՈՒՄ ԱՐԱԿԱՐԵՐ ՕՂԱՆ ԷՄՈՂՆԻՆԻ ՎԷ  
 ԳԱՆՈՒՆՎԱՐԸՆՆԸ ԿՐՔՂ ԻՆՎՈՒՆ, ԱՂԿԱՆՆԸ ԲԱՎԱԿԱՆ ՔԵՂԻՄՈՒՄ  
 ՆՐ ՏՐԻՆՎԵՂԽՈՒՄԻՆՏԻՆ ՎԷ ԱՐԼՈՒՄԻՆ ԳԱՂԿԱՆՏԻՆ ՎԷ ԱՐԼՈՒՄ

ԹԻՆ ՃԱՆՆՈՒՄԱՆ ԱՂԿԱՆՆԸ ԲԱՎԱԿ ԱՐԼՈՒՄ ԷՍԻՆՔԻՆՏԻՆ,  
 ԱՂԿԱՆՆԸ ԲԱՎԱԿ ՏԱՍԻՐ ԱՏԻՆԻ ԷՂԵՐԻՆԻՆ ՃԻՄԵՆՔ ԻՆՎՈՒՄ,  
 ԱՂԿԱՆՆԸՆՆ ԵՍԻՆՔԻՆՏԻՆՏԻՆ ՎԷ ԿՈՅԱՂԱՆՎԱՐՆՆԸՆ ԱՏՎՈՒՄ-  
 ՍԻՆՏԻՆ ՎԷ ԹՈՒՐԱՂՆՆԸՆ ՄԱՏՈՒՄՆՈՒՄ ԱՆՆԱ ՆԻՄԵՍԹ-  
 ԼԵՐԻ ՖԵՐԱՎԱՆ ԷՍԻՆՔԻՆ ՏԻՐ » (ԹԵՄՆ. Լ. 6, 9, 10) :  
 ՊԵՆԻ ԽՐԱՅԵԼ ԽՍԵՄԱՆ ԷՍԻՆՔ ԵՍԻՆՔԻՆՔ ԻՆՎՈՒՄ  
 ԱՂԿԱՆ ՕՂՎԱՐԱ ԳԱՂԿԻ ՂԱՅԻՐԻ ՄԱՍԹՈՒՆ ԹՎԱՂԵՎ ԷՍԻՆՔ  
 ԽՈՒ (ԵՐԵՄ. Թ. 26 ՎԷ ԱՍԻՐ ԱՅԵՍԹԼԵՐ) : ՔԵՂԱՂԻՔ ԱՏԻՆԻ  
 ԽՐԱՅԵԼ ԱՂԿԱՆՆԸ ԷՄՐ ՈՒ ԹՎՈՒՄԻՆԻՆԻ ՏՐԻՆՎԵՂԽՈՒՄԻՆ  
 ՎԷ ԱՂԿԱՆՆԸ ՔԵՂԱՂՆՈՒՄԱՆ ԽՈՂԱՆՄԱՍՏՈՂՎ ՎԱՂՎԵՍ ԱՂ-  
 ԼԱՆ ՕՂՎԱՐԱ ԳՈՐԱԿԱՆՆԸ ՂԱՅԻՐԻ ՄԱՍԹՈՒՆ ԹՎԱՂԵՎ  
 ԷՍԻՆՔ ԽՈՒ (ԵՐԵՄ. 2, 10) : ՊՈՂԱՍ ԲԵՍՈՒՆ ԲՈՒՄ. Թ.  
 6 ԱՅԵՍԹՈՒՆ « ՊԵՆԻ ԽՐԱՅԵԼՏԻՆ ՕՂԱՆՆԱՐՆՆ ԸՐԱՄԵՆԻ  
 ԽՐԱՅԵԼ ՏԵՅԵԼ ՏԻՐ » ՏԵՍԻՔՏԻՆ ԱՍՆԿԻՐԱ, ՖԻԼԻՍՏԻ-  
 ՖԻԼԻՆԵՐ Գ. 3 ԱՅԵՍԹՈՒՆ ՏԱՍԻՐ « ԵՂԻՐ ԽՍԹԱՆ ԱՂԻՎ  
 ԻՎ, ՔԻ ԱՂԿԱՆ ՐՈՒՆ ԻՆՔ ԽԱՎՏԱՅԹ ԷՍԻՆՔ ՔՐԻՍՏՈՍ  
 ՅԻՍՏՈՒՄԱՆ ԻՓԹԻՍԱՐ ԷՍԻՆՔԻՆՔՔՔ ԹՎՈՒՆ ԻՍԹՈՒՄԱՆ  
 ԷՍԻՆՔ » ՏԵՐ: ԲԵՍՈՒՆ ԱՂԱՂԱ ԵՍԻՆՔ ՏԱՍԻՐ ԽՍԹԱՆ  
 ՎԷ ՎԱՓԹԻՎ ԱՂԻՐ ՄԱՆՈՒՄ ՕՂՈՒՄՎԱՐՆՆՐ ՎԷ ԻՔԻՍԻ  
 ՏԻՆ « ԵՂ ԻՆՔ ՕՂՄԱՅՆՆ » ԱՂԻՐ ԶԵՅ, ԵՄՆԻ « ԿԻՆՈՒՄ  
 ՆՐՆՆ ՎԻՄՈՒՄՆՈՒՄԱՆ . . . ԱՅՈՒՆՈՒՄ » ՔՐԻՍՏՈՍ ԻՆՔ  
 ԱՐԱՎԱՅԻՐ ԳՐՅԱՄ ԷՍԻՆՔ, ԱՐԹՈՒՄ ԿԻՆՈՒՄ ԳՈՒՂ-  
 ԼՈՒՄ ԷՍԻՆՔ ՎԷ ԱՂԿԱՆՆԸ ԽՐԱՂՎԵՍԻՆՏԻՆ ՄՈՒՄԱՆ  
 ՏԵՍ ՕՂՄԱՒ ԽԱՂԵՎ ՔՐԻՍՏՈՍԱՆ ԿՈՒՄՈՒՄՆՈՒՄ ԿԱ-  
 ՅԱՍԹՈՒՄ ՃԵՍԻՆՏԻՆ ԵՐԻՐԱՄԵՔ ՏԵՍՎՔ ՕՂՈՒՄՎԱՐՆՆՐ  
 ԿԵՍԹԵՐԻՐ (ԳՈՂՈՍ. Բ. 11, 12, ԲՈՒՄ. 2. 4—11 :)

ԻՄՈՒ ԲԵՍՈՒՆ ԵՆՀՈՒՄՆԱՆՔԻՆ ՎԷ ԽՍԹԱՆ ԻՆՎՈՒՄ  
 ՏԵՍԻՔՏԻՆԻՆ ԽՐԱՍԹԻՅԱՆՎԱՐ ՎԷ ՎԱՓԹԻՎ ԱՂԻՎՈՒՄ  
 ԶՎՈՒՄ ԶԵՅՂԵՎ ՏԵՅՂԵՎ ՏԵՅՂԵՎ ԱՂԻՎ. « ԶԻՐԱ ԳԱՆԻՐԵՆ  
 ՔՐԻՍՏՈՍ ՕՂԱՆՆ ԽՐԱՍԹԻՅԱՆ ՏԵՅԵԼ ՏԻՐ . ՎԷ ԳԱՆԻՐԵՆ

ճէսէտտէ օլան վաֆթիւ վաֆթիւ տէյիլ տիր . անճագ Գրիսթիյան պաթընէն օլան տըր . վէ վաֆթիւ տախի րէսմէն օլմայըլ՝ րուհ իլէ օլան դալլ վաֆթիւ տիր , վէ անըն մէտհի ինսանտան տէյիլ , անճագ Ալլահտան տըր » (Բով. Բ. 28, 29) :

Պու շէհատէթլէրտէն կէօրիւնիւր քի ճէսէտէն օլտուգլարը կիպի դալլէն տախի խաթն ետխօտ վաֆթիւ օլունտուգլարընը տէրէճէի քիֆայէտէ կէօսթէրմիլ օլանլար , եանի թէճէտտիւտի դալլէ նաիլ օլմուշ օլտուգլարընը ինճիլին անքեամընա մութապըդ օլան թաւր ու հարէքէթլէրլյէ կէօսթէրէնլէր քիլիսէ ազալըընա վէ Բապլըն սօֆրտաը իլթիրաքընա դապուլ օլունմալը տըրլար : Եալընըզ շիֆահէն օլան իման իզրարը քեաֆի տէյիլ տիր , զիրա ըյաքեար ետխօտ ալտատընը պիր ատէմ տախի օլ իզրարը էտէպիլիր : Գրիսէ ազալըընա դապուլ օլունտճագ ատէմի թալին էթմէք մէսուլլյէթի քիլիսէ ազալըընա դապուլ օլունմալ խթէյէնէ տէյիլ , անճագ օնու դապուլ էտէնլէրէ ախ տիր : Զիրա պալատէ կէօսթէրիւլյի իւզրէ Ալլահ «գալլլէրի զայրի մախթուն » էճնէպիլլէրի դապուլ էտիւլ օնլարը քէնտի մագտիսինէ խտիսլ էթտիքլէրի իչիւն քէնտի մէմուրլարընը թէվլիս էտէյօր : Գէգալլէք Ալլահ հըֆզ էթմէյէ պօրճլու օլտուգլարը խըտմէթ գանուուուու հըֆզ էթմէտիքլէրի իչիւն քէնտի մէմուրլարընա կիւճէնիւլ , « Մուգատտէս ումուրըմտա խըտմէթ գանուուըն հըֆզ էթմէտիլիլ , Փագաթ մագտիսիմտէ ումուրըմ իչիւն խթէտիլինիլ խատէմէյի դօտընը » տէր , վէ դալլի զայրի մախթուն օլան էճնէպիլի եալընը Ալլահըն ճէմաաթընա մախտու օլան խ-

թիյազաթա նաիլ վէ հիսսէմէնտ օլմագտան մէն էտէր :

Լաքին ինթիմալէն պազըլար տէյէճէքլէր քի վիյղամպերին քէլամը « գալլլէրի զայրի մախթուն » օլան էճնէպիլլէր իչիւն օլուլ Գրիսթիյան տօզմուշ վէ Գրիսթիյան կիպի վաֆթիւ օլունմուշ օլարագ դաթէն քիլիսէյէ ազա սայըլան քիմսէլէրէ միւնասիպ տէյիլ տիր : Լաքին պու զանն ու գըյաս տօղրու տէյիլ տիր . միւմին վալիտէյին էվաալարը քիլիսէ ազաը օլմայըլ , անճագ քիլիսէնին հըֆզ ու հիմայէսի թահթընտա տըրլար , վէ քիլիսէ օնլարը թալիմ ու թէրպլյէ , վէ օնլար իչիւն տուա էտէր : Պունլար Բապլըն սօֆրտաընա թէգարրուլ էթմէք վէ քիլիսէնին իմթիյազաթընա հիսսէտար օլմագ հուգուգուենա փութիէրէսթիլքտէն կէլէնլէրին օլ հուգուգու նաիլ օլտուգլարը շարթլար իլէ նաիլ օլապիլլէրէր Զիրա Ահաը ճէտիտ գէմանը Ահաը աթիգ գէմանը կիպի տէյիլ տիր : Պիր Եէհուտի շէրիաթըն սալթ խարիճի պլին ու ըէսմէրինի իճրա էթմէքլէ հէյէլէ գապուլ օլունուր , վէ գուրպանլարա հիսսէտար օլուր իտի . Լաքին շիմտի Գրիստասուն գուրպանընըն թէգքեարը օլան աշաի Բապլանի պլինինէ գապուլ օլունանլար փէյղամպերին քէլամընճա հէյէլին գուրպանլարընա թէգարրուլ էտէն էճնէպիլլէրին գապուլ օլունտուգլարը շարթլար իլէ գապուլ օլունմալը տըրլար : Փաքլէյիճի վէ տիրի իման իլէ Էաշայանլարըն սայընընտան օլմայանլար ինճիլին թալիմինէ կէօրէ շէյթանըն հիւքմի թահթընտա պուլունան տիւնեայա միւթէալիգ տիրլէր , վէ էճնէպիլլէր կիպի օլուլ , մագատտէպլէր իլէ ալա նասիպ

1995-82



վէ հիստէլերի եօգ տուր : (Էֆս. Բ. 1—20, Ղալ. 2. 13, Բ Գօրքնթ. Գ. 2, 5, Դ. 5—6 վէ սաիր այեթ-լեր) : Վազա րկյաքեար վէ քէնտի րուհանի հալլէ-րի հազգընտա ալտաննըջ օլան ատէմլէր տախի րէ-սուլլէր զէմանընտա քիլիսէլէրէ սիվիչիպ կիրմիլլէր (Ղալ. Բ. 4, Ա. Յովզ. Բ. 19, Գ. Յովզ. 10, Բ Տխմ. Դ. 10, 14), լաքին պու միսիլլիւ քիսմէլէր տախի կերէք իգրար էթտիլքէլէրի խմանա վէ կերէք խարիճի սէպէպլէրէ մէպնի հազիգաթէն թէճտիտ օլունմուշ օլան գաթլար կիպի քիլիսէլէրէ գապուլ օլունմուշ օլ-տուգլարընտան րէսուլլէր քէնտի րէսալլէրինտէ օն-լարա քիլիսէ ազասընա, էվլատ Ուլլահա վէ սէմա-վաթ վարիսէլէրինէ խիթապ էտէր կիպի խիթապ է-տէր :

Պօղոս րէսուլ խապէր վէրիր քի շիմտի « Նէ Եէ-հուտի, նէ տէ Եուհանի վար » վէ ճիւմլէսի Բապպ Յիսուս Քրիստոստա պիր տիրլէր, վէ տիրի խման իլէ վէ Բուհ իւլ գուտս իլէ Քրիստոսուն օլանլար « Ապրահամըն նէպի վէ վատ միւճիպինճէ վարիսլէր » տիրլէր ( Ղալ. Գ. 28, 29, Բօմ. Ը. 9 ) : Իլթէ քի-լիսէնին իմթիյազաթընա միւշարիք օլմադա հազգը օլան Ալլահըն գապմը պու տուր . իսմէն Քրիսթիյան եախօտ փութփէրէսթ օլան սաիր քիմսէլէրին Ալլա-հըն ճէմաաթը իլէ հիսսէ վէ նասիպլէրի, վէ Ալլա-հըն հէյքէլի վէ օնուն ճէմաաթընըն խանէսի օլան Քրիստոսուն քիլիսէսի ազասընտան սայըլմադա հազգ-լարը եօգ տուր : Մուհապպէթլէ ամիլ օլան ( Ղալ. Ե. 6 ), գալպլէրի փաքլայան ( Ամալ. ԺԵ. 9 ), տիւ-նեայա դալիպ օլան ( Ա. Յովզ. Ե. 4 ), կիւնահ հիւքմ ու թէսալլութունտան գուրթարան ( Բօմ. 2. 14,

17 ), սէմէրէսի թէգատտիւս, վէ նէթիճէսի տախի հոյաթը էպէտլյէ օլան ( Բօմ. 2. 22 ) վէ րուհու խէլաս էտէն, ( Ամալ. Ժ2. 51 ) Քրիստոս Յիսուստա օլան խմանըն վասիթասիյլէ ( Ղալ. Գ. 26 ) էվլատ Ուլլահ օլմայանլար վաֆթիգ օլունմուշ օլաալար, վէ Քրիսթիյան տախի կէօրիւնսէլէր, Եինէ « էճնէպի » տիրլէր, պինսէն տէյհ հիլիսէնին իմթիյազաթը մախսուսէսի միւշարէքէթիւնէ Ահտը աթիգ զէմանըն-տա էճնէպիլէրին գապուլ օլունտուգլարը շարթլար իլէ գապուլ օլունմալը տըրլար :

Բէսուլլէրին զէմանընտա քիլիսէլէրէ գապուլ օլուն-մադ շուրութու Եէհուտիլէր վէ փութփէրէսթլէր ի-չիւն Ֆարգը տէյիլլէր իտի : կերէք Եէհուտիլէքտէն վէ կերէք փութփէրէսթլէքտէն կէլէնլէրտէն թէվ-պէ վէ խման թալէպ օլունուր իտի, վէ Բուհ իւլ գուտս իլէ թէճտիտ օլունտուգլունու տէլախիլի քէա-ֆիլէ իլէ կէօսթէրէն հէր ատէմ քիլիսէ ազալըղընա գապուլ օլունուր իտի ( Ամալ. Բ. 58, 41, Ը. 57, Ժ. 47, ԺԵ. 7—19 ) :

Պունտան էվվէլքի պէնտիմիգտէ, էվվէլա, գալպլէրի մախթուն օլան քիմսէլէրին, Եանի Բուհ իւլ գուտս իլէ թէճտիտ օլունտուգլարընա տաիր միւթէսլէր ա-լամէթլէր կէօսթէրէն քիմսէլէրին, քիլիսէ ազալըղը-նա վէ աչաի Բապպանի միւշարէքէթիւնէ գապուլ օ-լունմադա հազգլարը օլտուղու, վէ, սանիյէն, օլ ա-լամէթլէրին քէաֆի վէ վաֆի օլուպ օլմատըղընը թային էթմէք քիլիսէ ազալըղընա գապուլ օլունմադ իսթէյէն քիմսէլէրէ տէյիլ, անճադ օնլարը գա-պուլ էտէճէք օլան քիմսէլէրէ ախտ պիր քէյֆիլէթ օլտուղու կէօսթէրիլտի : Իչպու պէնտտէ իսէ քիլի-

սէ ազալըզընա , ետխօտ աշարի Ռապպոնի միւշարէ-  
քէթինէ գապուլ օլուննաճագ օլան քիմսէտէն նէ շյ  
թալէս օլունտուզը կէօթէրիլէճէք տիր :

Պիր գախտէի քիւլլիյէ օլարագ տէրիզ քի քիլիսէ  
ազալըզընա գապուլ օլուննաճագ օլան պիր քիմսէտէն  
Քրիստոսա օլան խմանընը ալէնէն իգրար էթմէյէ  
վէ Ալլահ իլէ վէ ծնուն ճէմասթը իլէ ահտա կիր-  
մէյէ հազըրըզ թալէս օլունուր :

Մալում տուր քի աշարի Ռապպոնի այինի էֆէն-  
տիմիզին քէնտի շայիրալէրի իլէ պէրսպէր Փըսհ  
գուզըսունու եէտիյի վագըթ թէէսիա օլունմուշ  
տուր , վէ օլ վագըթ պու այինէ միւշարիք օլանլար ,  
եանի ըհսուլէր , եէհուտի քիլիսէսի ազասընաան օ-  
լարագ օլ քիլիսէինի իմթիյաղաթընա նալլ օլմագ  
իչիւն իճրատը թալէս օլունան շարթլարը զաթէն  
իճրա էթմիլ օլան քիմսէլէր իտի . եանի Ալլահ իլէ  
ծնուն գալմը արասընտա ( Ես . ԾԶ . 5—6 ) ազա օ-  
լունան մուգատտէս վէ ճէլլ ահտը իճրա էթմիլէր  
իտի , օլ ահտը քի Ալլահ ծնու մագտիտէ գալլլէրի  
զայրի մալսթուն էճնէպիլէր իտխալը իլէ նագզ օ-  
լունմուշ ատտ , վէ օլ էճնէպիլէրի իտխալ էտէն  
քեահնիլէրի թէվալիս էտէր . « Գալլլէրի զայրի մալս-  
թուն . . . էճնէպիլէր կէթիրալինիզ . — վէ . . . ան-  
լէր ահտըմը նագզ էթտիլէր » ( Եզեկ . ԽԳ . 7 ) : Ալլա-  
հա խոսս գալմ ատտ օլունմագ իչիւն պու ահտըն  
հըֆզ օլունմասը մոթլազա լազըմ իտի : Ալլահ Սի-  
նա տաղը իւզէրինտէ շէրաթը վէրիբ իքէն պէնի  
Իսրայէլէ շէյլէ սէյլէտի . « վէ շիմտի թահգիզան  
սէօզըմիւ աինիլէյիսլ ահտըմը հըֆզ էտէր իտէնիզ ,  
ճէմիի ազվամ արասընտա պանա խոսս գալմ օ-

լաճագսընըզ . զիրա քեաֆֆէլի զէմին պէնիմ տիր :  
վէ սիզ պանա քեահնիլէրտէն միւրէթթէս պիր մէ-  
լէքըլթ վէ մուգատտէս պիր իւմմէթ օլաճագսընըզ .  
պէնի Իսրայէլէ սէյլէյէճէյին սէօզլէր պունլար  
տըր : . . . վէ պիւթիւն գալմ պիլ իթթիֆագ  
ճէվագ վէրիսլ , Ռապպըն սէյլէտիյի շէյին քեաֆ-  
ֆէսինի իճրա էտէրիզ » տէտիլէր ( Խուր . ԺԹ . 5 , 6 ,  
8 ) : վէ պիւթիւն գալմ իլէ օլան պու ահտ Մովար  
օլալարընտա ( Թէսն . ԻԹ . 1 , 9 , 12 ) , վէ Յովսիանըն  
էյամընտա ( Միւլ . ըսպի ԻԳ . 2 , 5 ) , քէզալիք Բա-  
բելոն էսարէթինտէն ալտէթտէն սօնկրա Նէեմիա  
վագթընտա ( Նէեմ . Ը . Թ . Ժ . ) միւքէրրէքէն թէճ-  
տիտ օլունտու , վէ ինթիմալէն հէր եէտի սէնէտէ  
պիր տէֆա շատըր պայրամընտա պիւթիւն գալմա  
շէրաթթ օգունտուզը սըրտատա , հիչ տէյիլ իսէ շէ-  
րիաթը իլք տէֆա օլարագ տինիլէյիլէր վէ հէնուզ  
օլ ահտը ազա էթմէմիլ օլանլար իչիւն ահտ թէճ-  
տիտ օլունուր իտի : Մէղամիրտէ ( Ծ . 5 ) Ալլահ  
« միւթթագիլէրիմի , զէպիհէ իւզէրինէ պէնիմ իլէ  
ազա ահտ էտէնիլէրի պանա ճէմ էտինիզ » տէր :  
վէ եինէ օլ մէզմուրուն 16 այէթիւտէ Ալլահ շէրի-  
րի : վէլէվ պէնի Իսրայէլտէն օլտա , քէնտի ահտը-  
նը աղընա պմագտան մէն էտէր : Պինտէն ալէյհ  
գալլպտէն Ալլահ իլէ ահտ ազա էթմէք Ալլահըն  
ճէմասթը արասընա գապուլ օլունմագլըզըն շար-  
թը իտի :

Ալլահ իլէ պու ահտը խալիստնէ ազա էտէնիլէր հէր  
շէյտէ Ալլահա իթտաթ էթմէք վէ տախմա Ալլահըն  
գալմը արասընտա գալմագ արզուսունտա օլտուգ-  
լարընը պէյան էտէրիլէր իտի : Ալլահ իլէ ծնուն

գալմը արասընտա ազտ օլունան պու ահտա «Րապ-  
պա սատըգ գալմոգ վէ անըն խամիյէ եհմին էթ-  
մէք» (Թէսն. Ժ. 20, Ես. ԾԶ. 3, 6) տէնիլիր խտի :

Ալլահըն խամիյէ եհմին էթմէնին ուսուլու շու ի-  
տի . Րապպ եախօտ եհհօլու հայ րըբ . վէ պու եհմին  
իքի սուրէթլէ , պիրիսի սըտգ ու հագիգաթ իւզրէ .  
«Վէ հագիգաթ վէ հագգ վէ սալահ իւզրէ , Րապպ  
հայյ տըր տէյիւ եհմին էտէճէքսին» (Երեմ. Դ. 2) .  
վէ իքինճիսի քիզպ իլէ էտիլիր խտի . «Վէ Րապպ  
հայյ տըր՝ տէրլէր իսէ տէ , քիզպ իլէ եհմին էտէրլէր»  
(Երեմ. Ե. 2, 3) . վէ փէյլամպէր պունու սէօյլէտի-  
յի ագապինճէ , «Ես Րապպ , սէնին կէօզլէրին հա-  
գիգաթա տօզրու տէյիլ մի տիր» տէր . եանի տէ-  
մէք իսթէր քի Ալլահ քէնտի ահտընը հըֆղ էթմէք  
իչիւն եհմին էտէնտէն սըտգ ու խուլուս թալէպ է-  
տէր , վէ սալթ խալիսանէ եհմինի գապուլ էտէր :  
Մէգ. ԾԱ. 6, Միւլ. էվվէլ ԺԶ. 7 : Իմտի , պիր ա-  
տէմ հէյքէլին էքմէյինտէն վէ գէպիհէլէրին իչ եա-  
ղընտան վէ գանընտան եհմէք հագգ ու սէլահիյէ-  
թինի իհրազ էթմէք իչիւն Րապպըն ահտընը հըֆղ  
վէ օնուս էմրլէրինէ իթաաթ էթմէք վէ Ալլահա  
սատըգ գուլ օլմագ մուրատընտա օլուուղունա տալր  
ալէնէն եհմին էթմէլի խտի : Գալպլէրի զայրի մախ-  
թուն օլուուղլարը ամէլ ու հարէքէթլէրինտէն  
կէօրիւնէն վէ Րապպա հագիգաթ իւզրէ տէյիլ ,  
պէլէի քիզպ իլէ եհմին էտէն էճնէպլիլէրի մագտի-  
սէ գապուլ էթտիլէրի իչիւն Ալլահ քէնտի մէ-  
մուրարընա , քեահիլնէրէ , շէտիտէն զագապլան-  
տը : Սալթ եհմին եախօտ ահտ քեաֆի տէյիլ ի-  
տի , խիթանը գալպ իլէ իմա օլունան վէլատէթի

սանիյէ ալամէթի տախի թալէպ օլունուր խտի :  
Շիմտի տախի Գրիսթիյան քիլիսէսինին իմթիյա-  
զաթը մախսուսէսինէ միւշարիք օլմագ իչիւն հէման  
օլ շէյ թալէպ օլունուր : Շիմտի ահտ միւսին իլէ  
Գրիստոս արասընտա տըր , վէ պու ահտ իլէ ագտ  
ու թէէսիս օլունան միւսասէպաթ թէգէվվիւճէ  
թէշպիհ օլունմուշ տուր : Գրիստոս կիւվէյի տիր , վէ  
քիլիսէ եախօտ խուսուսա քիլիսէյի թէշքիլ էտէն  
աղատան հէր պիրի կէլին տիր ( Էֆս. Ե. 23—32 ) :  
Կիւվէյի օլան Գրիստոս վէ կէլին օլան միւսին ա-  
րասընտա պու ըապըթա ագտ օլունուղտա կէլին  
քէնտի քէնտինի Գրիստոսա վէրիպ օնուս օլուր , օ-  
նու սէվէր , օնա ըիայէթ վէ իթաաթ էտէր , վէ պու  
շէյլէրի իհրա էտէճէյինի ալէնի վէ շէօզիւմէգ օլան  
եհմին վէ ահտ իլէ պէյան էտէր : Միւսին քիմնէ  
Գրիստոս իլէ օլան պու ահտը ըուհ իլէ վէ հագի-  
գաթ իլէ , եանի պիւթիւն գալպիւնտէն ագտ էթմէլի  
տիր : Իշթէ պու էճիլտէն ըէսուլլէրին էյամընտա  
պիհագգըն վաֆթիլ թալէպ էթմէնին շարթը «պիւ-  
թիւն գալպտէն» (Ամալ. Ը. 37) Գրիստոսա ինան-  
մագ խտի : Պեարոս ըէսուլ փութփէրէսթլէրի վաֆ-  
թիլ էթմէյէ ըազի օլուու , զիրա «Րուհ իւլ Գուտս  
իպթիտատէ պիզիմ իւզէրիմիգէ նազիլ օլուուղու կի-  
պի , անլէրին իւզէրինէ տախի նազիլ օլուու » (Ա-  
մալ. ԺԱ. 13) տէր , վէ Րուհ իւլ գուտսուն օնլար  
իւզէրինէ նազիլ օլուուղունու 17 այէթտէ շու սու-  
րէթտէ պէյան էտէր . «Իմտի Ալլահ պիզէ վէրաիյի  
այնի մէվհիպէյի Րապպ Յիսուս Գրիստոսա իմն էլ-  
Ֆլէի իւզէրինէ անլէրէ տախի վէրաի իսէ , պէն  
քիմ խտիմ քի Ալլահա մուխալէֆէթ էտէպլիլէյիմ : »

Եսայի փեյղամպէր Ահաը ճէտիտ զէմանընը իմա էտերէք Ալլահ թարաֆընտան չէօյլէ տէր . « Բէն-տիմ իլէ եէմին էթտիմ , աղըրման քէլամը սատըք սիւտուր էթտի վէ կերի տէօնէզ , քի հէր տիզ օլանա չէօքէճէք , վէ հէր տիլ եէմին էտէճէք տիր : Տէնիլէճէք տիր քի՝ Սալահ ու գուզվէթիմ անճագ Բապալ իլէ տիր » (Ես. ԽԵ. 23, 24) : Վէ Պօղոս ըհտուլ , « Սէմատա վէ ըուի զէմինտէ վէ եէր ալթընտա սուլուենանլարըն քեաֆֆէսի Յիսուսըն իամինէ տիզ չէօքիւլ՝ Փէտէր Ալլահըն մէճտի իչիւն Յիսուս Գրիստոս Բապալ իտիլինի հէր լիտան իգրար էտէ » (Յիլի. Բ. 10, 11) տէր , վէ պաշգա եերտէ (Րօմ. Ժ. 6—8) Ալլահըն պէնի իսրայէլ իլէ ահաընը հալի օլան թէսն. Լ. 11—14 այէթլէրի գիքր էթտիքտէն սօնկրա չէօյլէ իլավէ էտէր . « Շէօյլէ քի Յիսուսըն Բապալ իտիլինի աղըն իլէ իգրար էտիւլ՝ Ալլահ անը էմվաթտան իհեա էթտիլինէ գալլին իլէ ինանըրսան , խէլաս սուլաճագսըն : Զիւնքի սուլահ իչիւն գալլ իլէ իման , վէ խէլաս իչիւն աղըլ իլէ իգրար գըլընըր : Զիրա քիթալ՝ Անա հէր քիմ իման էտերսէ խէճիլ օլնայաճագ աըր՝ սուլուրուր : Զիւնքի եէհուտի իլէ եուենանինին ֆարգը հօք տըր . զիրա ճիւմէնին Բապալը քէնտիսի օլուլ՝ քէնտինէ տուա էտէնլէրին ճիւմէսինէ զանի տիր » (Րօմ. Ժ. 9—12) : Բէտուլ եէհուտի վէ ժութփէրէսթ իչիւն խէլաս թարիգի սիր օլտուզընու , վէ սու թարիգ խէլասքեար օլնագ իւզրէ էմվաթտան գըլամ էթմիշ օլան Գրիստոսա ինանմագ , վէ եալընըլ լիտան իլէ տէլիլ անճագ գալլտէն ինանմագ , վէ սրտէհու սու իմանը առէմէր հուզըրուենտա իգրար էթ-

մէք , վէ Ալլահըն գատիմ գալմընտան սէօյլէք ահտ վէ եէմին իլէ եէհօվայը քէնտինէ խասս Ալլահ էթմէք թալէպ օլուենտուզու իւզրէ Գրիստոսա կիտիւլ օնու քէնտինէ խէլասքեար էթմէք տիր :

Պու սապտէ Բիթապը մուգատտէստէն տահա սիր չօք չէհատէթլէր կէթիրէպիլի իտիք իսէ տէ , հաճէթ կէօրմէտիք : Աշաի Բապալանի սօֆրատընա եագլալմագ եախօտ քիլիսէ աղալըընա գապուլ օլուենմագ իսթէյէնլէրտէն սլէնէն իգրարը իման վէ Ալլահ իլէ վէ օնու ճէմատթը իլէ ագտը ահտ թալէպ էթմէք Բիթապը մուգատտէսէ քեամիլէն մուվաֆըգ օլտուզու քիֆայէթ մէրթէպէտէ կէօրիլտիւ : Ագտէմճէ պէյան օլուենտուզու իւզրէ գատիմ քիւմէնին տտէթի տախի սու իտի : Ես. ԽԴ. 2—5 այէթլէրտէ միւնտէրիճ օլան իսպարաթը փեյղամպէրանէ Ահաը ճէտիտ զէմանընա միւթէալլիգ տիր : Գրիսթիյանըզըն իլք տարարընտա սիննի սիւլուզէ վասըլ օլմուշ սիր տտէմին վաֆթիլ օլուենճագը , եախօտ սիննի սոսլավէթինտէ վաֆթիլ օլուենմուշ օլան սիր քիմէնին աշաի Բապալանի միւշարէքէթինէ գապուլ օլուենճագը սըրատա օնտան իման իգրարը վէ ահտ ագտը թալէպ օլուենտուգտան մատա սալատէ մէքըլըր իսպարաթը փեյղամպէրանէյէ կէօրէ քէնտի էլէաղըը իլէ « Պէն Բապալըն իմ » իսարէսինի եազմասը վէ սու իսպարէնին ալթընա իամինի եախօտ միւհրինի վաղ էթմէսի տախի թալէպ օլուենուր իտի :

Պինտէն ալէյճ սու սապտէ թիւրքիատաքի ինճիլի քիլիսէլէրին տտէթի Բիթապը մուգատտէսէ վէ գատիմ քիլիսէնին տտէթինէ մուվաֆըգ սըր : Զա-



թէն զիքը օլունտուղու իւզրէ , սօնկրատան զուհուր էտէն եէնի եէնի գէլալէթլէր ալէյհինտէ իշթիքեա էթմէք մէճպուրլյէթի հասըլ օլտուգտա գատալմ քիլիսէ իմանըն իգրար օլունաճագ էրքեանընը արթըրու , Լաքին քիլիսէյի վէ տրւնեայը եէքտիկէրինտէն այըրան սէտտ օրթատան գալըըըլտըգտա վէ քիլիսէյի գէլալէթլէր սարտըգտա պու առէթ սաթթալ օլտու : Ամմա օն ալթընճը ասրտա վուգու պուլան իալահաթը տինյէտէն սօնկրա պու առէթ եէնիտէն մէյտանա կէլտի , վէ ինճիլին հագիգաթը խալիսէսինին մուվաֆֆագլյէթ պուլտուղու հէր եէրտէ ումուսէն գապուլ օլունտու :

Էվվէլքի սահիֆէլէրտէ , էվվէլա , Բապպըն սօֆրարտը մէմուրլարընըն օլ սօֆրայա թէգարրուսլ էթմէք իսթէյէնլէրտէն Բիթապը մուգատտէսին թալի մուճլ պինճէ թէճէտտիւտի գալլէ նաիլ օլտուգլարընը խապաթ էտէն տէլիլէր թալէսլ էթմէյէ պօրճլու օլտուգլարը կէօսթէրիլտի , Սանլյէն , աշաի Բապպանլյէ միւշարիք օլմագ իսթէյէնլէր Բապպըն սօֆրասընա թէգարրուսլ էթմէք իսթիյաղընա նաիլ օլմագ իչիւն ֆրիտոտսա օլան իմանլարընը ալէնէն իգրար էթմէյէ վէ Ալլահ իլէ վէ օնուն ճէմասթը իլէ ահտ ագտ էթմէյէ պօրճլու օլտուգլարը կէօսթէրիլտի : Սալիսէն , պու սպպտէ գատիմ քիլիսէնին ուսուլ ու առէթի պէօլլէ օլտուղու կէօսթէրիլտի :

Իմտի , պու իֆատաթտան իսթինթաճ օլունուր քի , էվվէլա , ուսուլը մէշուուհայէ օլան մուխալֆէթ նէվիճատ սլիր ուսուլա տէյիլ , անճագ Ալլահըն քէլամընա վէ գատիմ քիլիսէնին առէթ վէ գա-

նունունա մուխալլէֆէթ տիր , հէմ տէ շիմտիքի Ինճիլի Բրիսթիյանլարըն էն ագիմ վէ էն տինտար գըսմընըն առէթի ճարլյէսինէ մուխալլէֆէթ տիր : Սանլյէն , իսթինթաճ օլունուր քի պու առէթէ եաթօտ գանունա իթաաթ էթմէյէնլէր Ալլահըն Բիթապը մուգատտէստէ իզհար ու պէյան օլունան իրատէթինի կէօսթէրէն պիր վաիզէ եախօտ սալիր պիր Բրիսթիյանա տէյիլ , անճագ օլ իրատէթի իզհար ու պէյան էտէն Ալլահա իթաաթսըզ պուլունուրլար :

Պէլքի սաղլըլար , «Պիզ գալլուրի տիլիսլ թէֆթիլ էտէմէտլյիմիզտէն ալտանապլիլիլիզ , պինտէն ալէյհ առէմլէրին գալլուրինի թէֆթիլ էթմէմիզ պիհուտէ տիր » տէյէճէքլէր :

Պունա ճէվապէն տէրիզ քի .

1. Բիթապը մուգատտէս աշաի Բապպանլյէ մուշարիք օլմագ իսթէյէնլէրին սալթ արգուսունու քեաֆի սայմայարագ թէճէտտիւտի գալլէ նաիլ օլտուգլարընա տաիր օնլարտան տէլիլէր տրամամըզը , վէ էտէճէյիմիզ թէֆթիլ ու իսթիհան սէհվ ու իսթատան արի օլմայըսլ պիզի եանըլմագտան գարթարմատըզընը պիլմէմիզլէ պէրապէր եինէ Բապպըն սօֆրասընա թէգարրուսլ էթմէք իսթէյէնլէրտէ անճագ թէճէտտիւտի գալլէ նաիլ օլտուգլարընա տաիր նիշանլար կէօրտիլլիմիզտէ օնլարը քիլիսէ ազալըզընա գապուլ էթմէմիզի թալէսլ էտէր : Բէսուլլէրին էյամընտա պլլէ « խաֆիէն սիվլէրէք իչերի (քիլիսէյէ) կիրէն քեապիսլ պիրատէրլէր » (Ղալ. Բ. 4) պուլունտուլար , վէ « սաղլը ֆատըզ քիմսէլը խաֆիէն » քիլիսէյէ կիրալլէր (Յուզ .

4) Խտ տէ , երնէ րէսուլլէրին մէքթուպլարընտան աշիքեար կէօրիւլտիւլիւ իւզրէ օլ վազըթ պիր ա- աէմտէ ֆիլհագիգա ֆրիստոտուն չայիրտի օլուպ րուհ իւլ գուտս իլէ թէճտիտ օլունտուզընա տա- իր տէլալիլ քեաֆիյէ կէօրիւլէտիքճէ օլ ստէմ քի- լիսէ ազալըզընա գասուլ օլունմազ իտի :

2. Պազէն միւտագգիւզ վէ ֆէթին քիմսէլէր պիլէ ալտանըրլար վէ եանլը հիւքմէր վէրիւլէր իտէ տէ , երնէ պիլզ տտէմլէրի քէնտի տմէլ ու հարաքէթլէ- րիլլէ մուհաքէմէ էթմէքտէն զայրի պիր հօլ իլէ թա- նըյամազ իլ : Խէլասքեարըմըզ , «Անլէրի մէյվլէ- րինտէն թանըյամագսընըզ , » ( Մատթ . է . 16 ) տէր , վէ Պօղոս րէսուլ , «Րուհանի քիմսէ հէր շէյի թէմիլզ էտէր իտէտէ , քէնտիսի հիչ պիրի թարաֆըն- տան թէմիլզ օլունմազ » ( Ա . Գօրընթ . Բ . 15 ) տէր : Բիլիսէ մէմուրլարը վէ հէր ֆրիսթիյան աշաի րասլ- պանի միւշարէքէթինէ գասուլ օլունանլար արա- սընտա ալտանըլ վէ րիյաքեար քիմսէլէր պուլու- նտճալընը պիլիւլլէր իտէտէ , քիլիսէյի վաք սագ- լամազ իշիւն քիլիսէ ազալըզընա գասուլ օլունմազ իտթէյէնլէրտէն թէճէտիլտաի գալլէ նաիլ օլտուգ- լարընա տաիր տէլիլլէր թալլէպ էթմէքտէն զայրի պիր չարէ պուլունմատըզընը , վէ մէսուլլէթի քի- լիսէյէ գասուլ օլունաճագ առէմ իւզէրինէ աթա- րագ հէր քէսի պիլա թէֆթիլը վէ թէագիգ քիլի- սէյէ գասուլ էթմէք էյի օլմատըզընը տաիլի պի- լիլլէր :

5. Բիլիսէ թարիլիսինտէն կէօթէրէպիլիլլէրիզ քի քիլիսէյէ գասուլ օլունաճագ գաթլարը իտթիհան էթմէք ուսուլինի թէրք էտէն քիլիսէլէր թէճէտ-

աիւտի գալլէ նաիլ օլմամըլ ազա վէ մէմուրլար իլէ տօլմուշ , վէ օլ քիլիսէլէրտէ Ինճիլին հագիգի վէ մուճիպի նէճաթ օլան վազ ու թալիմի իհմալ օլուն- մուշ , վէ օրայա գէլալլէթ , կիւնահ վէ տիւնետաիէ- րէսթիլք կիրմիլ տիր : Պիլաքօ կէօրիւրիւզ քի քիլի- սէյէ գասուլ օլունաճագ զէվաթը իտթիհան էթմէք ուսուլ ու դանունունա ֆիլթապը մուգատտէսին էմր ու մաթլուպու իւզրէ րիայէթ էտէն քիլիսէլէրտէ «Խաֆիէն սիվիլիպ իշէրի կիրէն քեագիպ պիրա- տէրլէր» , վէ օնլարըն սէպէպինտէն պազը եանլը- լըզլար պուլունմուշլար իտէ տէ , երնէ օլ քիլիսէլէր իման վէ հիւանի հալ ու հարէքէթլէրի ճիհէթլիլլէ վաք վէ ֆրիստոտուն միլլէքիլլէթիլուն թէրագգիլ- սինէ սահիհէն արգուքէշ գալընլար : Իմտի , ֆրիս- թիլյան քիլիսէլէր հագգընտա պիր հագիգաթը միւս- պէթէ օլարագ աէյէպիլիլլէր քի քիլիսէյէ ալա քապու- էիլիթ Խոստոտանադ քիլիսէյէ ու Ինիլիսէյէ իլէ Իմիլիսէյէ օլ- մայան եէրքի քոզըն Իման վէ հիւանի աիլաք վէ հիւանի Իրա- րէ հըֆը ու պոքսը կիւճ օլար :

4. Բիլիսէ ազալըզընա գասուլ օլունմազ իտթէ- յէն քիմսէտէ արանըլաճագ աէլալիլ ֆրիստոտա սա- հիհ իման վէ գալլի մուհասպլէթ վէ ֆրիստոտուն թէնպիլիլլէրինի օնուն եարաթմը իլէ հըֆը էթ- մէք իլիւն գարարը գաթի տիրլէր : Շիւլպիլիլլէր պու տէլալիլ թագվիլլէ ետիստ թագեիք էտէն հալ ու խուսուլար պուլունուպ , միլլէքիւր աէլալիլ արա- յանլար օլ աշվալ ու խուսուսաթը տաիլի նազարը տիլգաթա ալմալը տըրլար : Րէսուլլէր քիլիսէյէ գասուլ էթտիքլէրի քիմսէլէրտէ տաիմա պու տէ- լալիլ վէ խուսուսա հէվիլիլլին մնալաի օլան սահիհ

խմանը արամը տըրլար : Փիլիսոպոս խատըմըն «պիւ-  
թիւն գալպինտէն» (Սմալ. Ը. 37) Գրիստոսս խման  
էթալյինէ տաիր օլան իգրարընը պլորգտան սօնկ-  
րա օնու վաֆթիզ էթաի : Խատըմըն խմանը խալիս  
օլուպ օլմատըղը խուսուսուստա գանի օլմագ իչիւն  
Փիլիսոպոսուն պաշգա սիւալլար տախի իրատ էթ-  
միշ օլտուղու Գիթապը մուգատտէստէ մուհարդէր  
տէյիւ խտտէ , էօյլէ սիւալլար իրատ էթմիշ օլտու-  
ղու փէք միւհթէմէլ տիր : Բէսուլլէր Պէնտէկոստէ  
կիւնիւ պիր չօգ քիմսէլէրի քիլիսէ ազալըղնա գա-  
պուլ էթտիքլէրի վագըթ պէօյլէ էթտիլէր : Բէսուլ-  
լէրին թալէպ էթտիքլէրի տէլիւ անճագ խման իգ-  
րարը խտի խտէ տէ , հէր քէսին սուրէթի իգրարըն-  
տան օնուն խմանը սահիհ օլուպ օլմատըղը աննա-  
շըրր խտի :

Սանյէն , պէլքի իմթիհան ուսուղնա րիսյէթ է-  
տէն քիլիսէլէր ազասը օլ ուսուլա րիսյէթլէրի օլ-  
մայան քիլիսէլէր ազասընտան տահա էյի կէօրիւն-  
մէցլէր տէնիլէճէք տիր : Պունա ճէվապէն տէրիզ .

1. Իմթիհան չօգ քէրրէ լազըմ օլտուղու գատար  
տիգգաթլէ իճրա օլունմայօր , վէ սու սէպէպտէն  
տիր քի լյագաթսըզ օլան քիմսէլէր իմթիհան ու-  
սուլունու գապուլ էտէն քիլիսէլէրէ տախի սիվիշիպ  
կիրլյօրլար :

2. Գիլիսէ ազասընտան օլուպ պիգէ րիյաքեար վէ  
ալտատըճը կէօրիւնէն քիմսէլէր հէր նէ գատար հէր  
ճիհէթլէ Գրիսթիյանա եագըլըր հալ ու հարէքէթ-  
տէ տէյիւ խտլէրտէ , երնէ երարէքլէրի թէֆթիշ է-  
տէն Սլահըն հուզուրունտա պէլքի ալտատըճը վէ  
րիյաքեար տէյիւ տիրլէր : Ամա օլան քիմսէ իչիւն

հէր շէյ սիյահ տըր , վէ սարըլըզ իլէթինէ թու-  
թուլունու օլան քիմսէ հէր շէյի սարը կէօրիւր :  
Բէսուլ , «Բուհանի քիմսէ հէր շէյի թէմեիզ էտէր  
խտէ տէ , քէնտիսի հիշ պիրի թարաֆընտան թէմ-  
եիզ օլունմագ» (Ս. Գօրընթ. Բ. 13) տէր : Պու ճիւմ-  
լէ իլէ Ինճիլի քիլիսէ ազալարընտա թէճէտալուտի  
գալպէ նալի օլմամը քիմսէլէրտէն ազ Փարգը օ-  
լան քիմսէլէր սուլունմասը անընաճագ պիր քէյֆի-  
յէթ տիր : Պէօյլէ քիմսէլէր Գրիսթիյանըղըն աիւշ-  
միշլէրինէ հագիգաթը լէքէլէմէք իչիւն նէ պէօյիւք  
սէպէպլէթ վէրտիքլէրինի քեաշքի կէօրէ խտլէր :

Շունու տախի ունութմամալը քի տիւնէէվի քիմ-  
սէլէր չօգ տէֆա տինտար վէ խալիս Գրիսթիյան-  
լարա րիյաքեար վէ քէօթիւ ատէմիէր նազարը իլէ  
պագարլար : «Շօյրտէ մուալիմի կիպի՝ վէ գուլա  
էֆէնտիսի կիպի օլմագ քիֆայէթ էտէր . խանէ  
սահիպինէ Պասալգէպուլ տէտիքլէրի հալտէ , անըն  
խանէսի խալընա նէ գատար զլյատէ տէյէճէքլէր  
տիր : » Տէրէճէի նիհայէտէ գուսոյէթ սահիպի օ-  
լան Խէլաաքեարա պիլէ «պօղազընա թապի վէ մէյ-  
խօր» , «ագլընա խալէլ կէմիլ» , «ճիննլէրին րէխի  
վասըթասըլէ ճիննլէրի իխրոճ էտէն» , «խալը  
իզալ էտէն» , վէլհասըլ , «քիւֆրպագ» վէ «էօլիւմէ  
միւսթահագգ» տէնիլմիշ տիր ( Մատթ. ԺԱ. 19 ,  
Մարկ. Գ. 21, 23, Յովհ. է. 17, 20, Ժ. 20, 33 վէ  
ըսյրիհի) : Քէզալէք Պօղոս րէսուլ քեաղիպ , Ֆէնն-  
պազ վէ հիլէքեար տէյիւ գէմմ օլունմուշ տուր ( Բ  
Գօրընթ. ԺԱ. 31, ԺԲ. 16, 17) : Գրիստոսուն շա-  
յրտլէրինտէն չօգլար պէօյլէ իֆթիլալարա օղրա-  
մը վէ օղրամագտա տըրլար : Հէր քէս Գրիստոսուն

չայրտէրինն զէմմ ու թագալիւն էթմէքտէն ինթի-  
րազ էյէսին :

Սալիսէն , պէլքի տէյէնլէր պուլունաճագ քի ա-  
չաի Բապպանիյէ միւշարիք օլմագ իսթէյէնլէրի իմ-  
թիւհան էթմէք ուսուլինէ նազարէն հէր տէֆա ա-  
չաի Բապպանի այինի իճրասընտան էվվէլ քիլիսէնին  
ճիւմէէ ազալարընը թէքրար թէֆթիւլ վէ իսթիւհան  
էթմէք , վէ սահիւհէն թէճէտտիւտի գալպէ նաիլ  
օլտուգըրընա տէլալիլ քեաֆիյէ իպրազ էթմէյէն-  
լէրի ըհատ էթմէք լազըմ տըր :

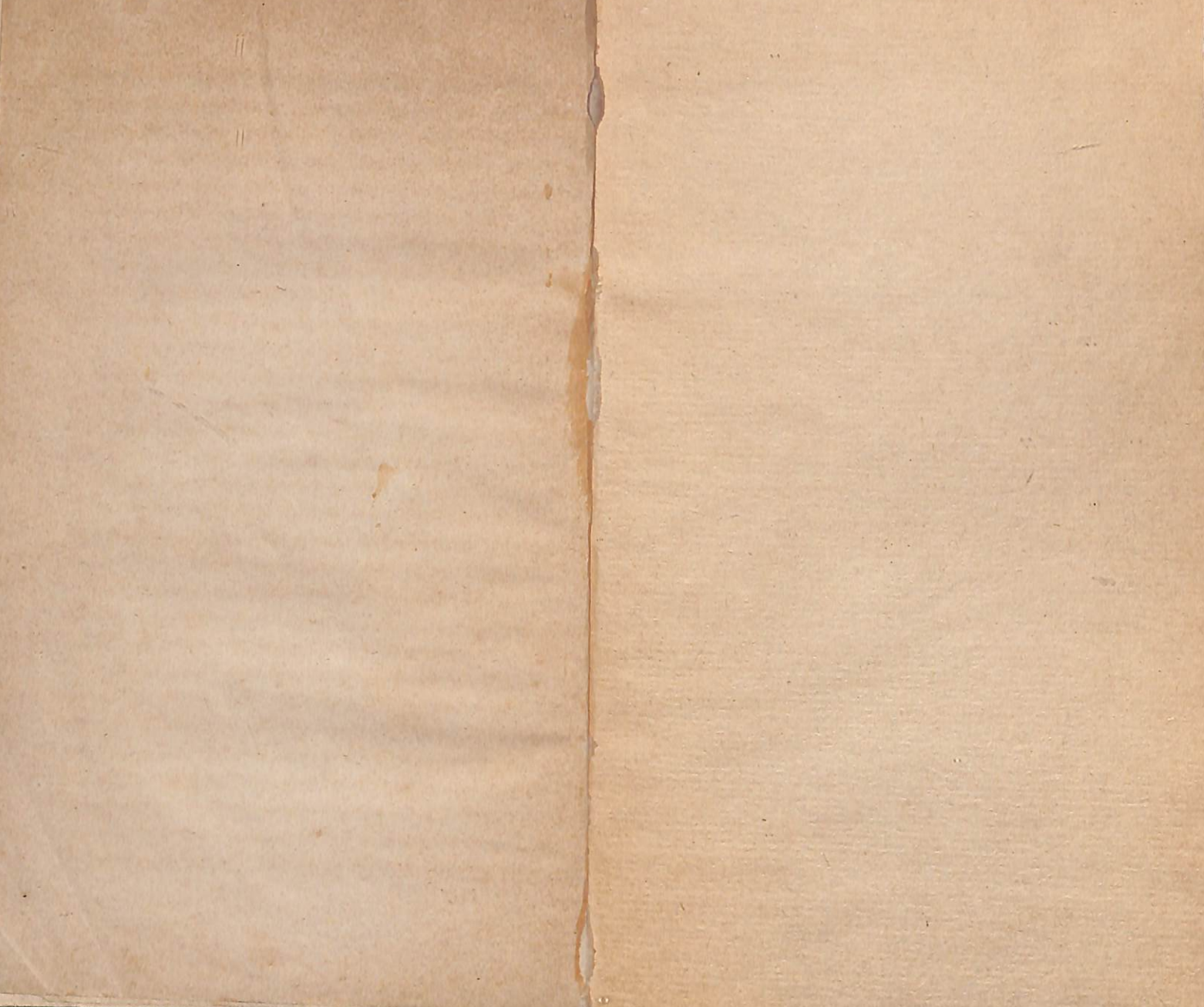
Լաքին իսթիւհան ուսուլընտան պու նէթիւճէ  
չըգմագ , զիրա պու ուսուլ ու դախտէ պիլր ատէմին  
էլէ Գէֆա օլարագ աչաի Բապպանի միւշարէքէթիւնէ  
գապուլ օլունտուղու վազըթ ճարի օլտուղու աշի-  
քեար տըր : Պիր ատէմ Գրիստոսու պիլր տէֆա ա-  
լէնէն իգրար , վէ թէճէտտիւտի գալպէ նաիլ օլ-  
տուղունու իպրազ էտիւլ Գրիստոս իլլէ վէ օնուն  
ճէմաաթը իլլէ աչա ագա էթտիքտէն սօնիրա ար-  
թըգ Գրիստոսուն սիւրիւսիւնաէն սայըլըր , վէ օլ  
սիւրիւնիւն իսթիյազաթընա նաիլ օլմաղա իսթիւհ-  
ագա քէսպ էտէր : Պէօյլէ պիլր քիմնէյի թէքրար  
իսթիւհան էթմէյէ լիւզում եօգ տուր . ամնա էօյլէ  
պիլր ատէմ քէնտի սըտգ ու խուլուսու հագգընտա  
չիւպհէյէ սէպէպիլլէթ վէրտիքտէ մուհաքէմէյէ չաղ-  
րըլպ թէֆթիւլ էտիլլըր , վէ օնա կէօրէ մահքիւմ  
օլուր , եանի եա քիլիսէ ինչագըլընտան գաթ օ-  
լունուր , վէ եախօտ գապաւհաթսըզ չըգարագ զա-  
թէն քիլիսէ ազասը սըֆաթը իլլէ հաիղ օլտուղու  
իսթիյազաթա մալիք գալըր : Գէզալիք մալըմ օլ-  
մալը տըր քի սուրէթի մէշուէտէ քիլիսէյէ գա-

պուլ օլունմուլ օլան պիլր քիմնէ քեաթիլլէն բուհանի  
պիլր հալ ու հարէքէթտէ պուլունմատըլը թագալի-  
տէ քիլիսէնին չօլանը վէ սաիր գարնտաչլար օլ  
քիմնէյէ նասիհաթ էտէպիլլըլէր , վէ նասիհաթ էթ-  
մէյէ պօրճըլու տուրլար , լաքին օլ քիմնէ աշիքեարէ  
պիլր գապաւհաթտա պուլունմատըգճա օնու միւշա-  
րէքէթտէն գաթ էտէմէպլէր : էյէր քիլիսէտէ պուլ-  
տայ իլլէ տէլիճէ գարըլմըլ իտէ , տէլիճէ իլլէ պէրա-  
պէր պուլտայ տախի գօփարըլմամասը իչիւն պիլր  
վազըթ իքիսի պիլրվաթտէ պրագըլմալը տըր (Մատթ.  
ԺԳ. 25, 30) :

Բասլիէն , պազըլար տէյէպիլլըլէր քի էյէր իմ-  
թիւհան ուսուլ ու դախտէսի տօլըրու իտէ , քէնտի  
իմանընը պիլզաթ իգրար էթմէյէ վէ Սլլահ իլլէ վէ  
օնուն ճէմաաթը իլլէ աչա ագա էթմէյէ հէնուզ  
մուգթէտիր օլմայան չօնուզլար վաֆթիւլ էտիլմէ-  
մէլի տիր : Լաքին պու նէթիւճէ տախի եանըլ տըր :  
Միւմին եախօտ քիլիսէ ազասը օլան վալիտէյնին  
էվլատլարընը վաֆթիւլ էտիլմէլլէրի պաչգա էսպա-  
պա մէպնի տիր : Պուրատա անճագ շունու տէրիւլ  
քի միւմին վէ քիլիսէ ազասը օլան վալիտէյն քէնտի  
էվլատլարընը վաֆթիւլ իլլէ Սլլահա թագալիւմ , վէ  
պու վէճիլլէ օնլարը քիլիսէ էվլատը էտիւլ քիլիսէ-  
նին նազարէթ վէ ինթիմանը թաւթընա վազ վէ  
տոււարընա իհալէ էտէպիլլըլէր : Պու սուրէթտէ  
վաֆթիւլ օլունան չօնուգլար քիլիսէ ազասընտան  
սայըլըլար , զիրա օնլար հագգընտա Գիթալը մու-  
գատտէստէ մախսուս վատ վար տըր . պու ճիւմէլլէ  
իլլէ պու չօնուգլար Գրիստոսու օլան իմանլարընը  
իգրար , վէ Սլլահ իլլէ վէ օնուն ճէմաաթը իլլէ աչա

ազտ էթմէտիքճէ աչախ Բաղսպանիյէ վէ քիլիսէնին  
 սախր իմթկյազաթընս միւշարիք օլմաղս քէսպի իս-  
 թիկնգադ էթմէզլէր :





ՀՀ Ազգային գրադարան



NL0623349

